

Wytyczne dotyczące własnej oceny ryzyka i wypłacalności

Wytyczne dotyczące własnej oceny ryzyka i wypłacalności

1. Wprowadzenie

- 1.1. Zgodnie z art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1094/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru (zwanego dalej „rozporządzeniem EIOPA”)¹ Europejski Urząd Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych (EIOPA) opracowuje niniejsze wytyczne, które są skierowane do organów nadzoru i dotyczą sposobu postępowania w związku ze stosowaniem dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (zwanego dalej „dyrektywą Wypłacalność II”)².
- 1.2. Niniejsze wytyczne są oparte na art. 41, 44, 45 i 246 dyrektywy Wypłacalność II oraz art. 262 i 306 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2015/35 z dnia 10 października 2014 r. uzupełniającego dyrektywę 2009/138/WE (zwanego dalej „rozporządzeniem delegowanym Komisji 2015/35”)³.
- 1.3. Organy nadzoru mają dopilnować, aby zakłady z wyprzedzeniem dostrzegały ryzyka, na jakie są narażone.
- 1.4. Wytyczne określają co powinno być osiągnięte poprzez dokonanie oceny, a nie sposób jej przeprowadzania. Przykładowo, ponieważ ocena ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności pokazuje własny pogląd zakładu na temat jego profilu ryzyka, a także kapitału i innych środków potrzebnych do uwzględnienia tych ryzyk, zakład powinien sam zdecydować, jak przeprowadzać tę ocenę, uwzględniając charakter, skalę i złożoność ryzyk właściwych dla jego działalności.
- 1.5. EIOPA uznaje i wspiera działania i postępy, jakie dokonują się w skali globalnej i na szczeblu krajowym poza Unią Europejską w zakresie tworzenia standardów własnej oceny ryzyka i wypłacalności w ujęciu prospektywnym. EIOPA nie oczekuje jednak, że organy nadzoru z państw trzecich zastosują niniejsze wytyczne. Mimo to wytyczne są objęte analizą równoważności. W przypadku gdy w wytycznych mowa jest o strukturach grupy lub szczeblu grupy, wytyczne stosuje się wyłącznie do grup Europejskiego Obszaru Gospodarczego (zwanego dalej „EOG”). Wytyczne mają zastosowanie w odniesieniu do oddziałów utworzonych w Unii Europejskiej i należących do zakładów ubezpieczeń lub zakładów reasekuracji z siedzibą w odnośnych państwach, prowadzących działalność, o której mowa w pierwszym akapicie art. 2 ust. 1 dyrektywy Wypłacalność II.
- 1.6. Niezbędnym jest, by organy administrujące, zarządzające lub nadzorcze zakładu były świadome wszystkich istotnych ryzyk, na jakie narażony jest zakład, niezależnie od tego, czy ryzyka te są uwzględniane w obliczeniach

¹ Dz.U. L 331 z 15.12.2010, s. 48–83.

² Dz.U. L 335 z 17.12.2009, s. 1–155.

³ Dz.U. L 12 z 17.01.2015, s. 1.

kapitałowego wymogu wypłacalności i czy są mierzalne. Niezbędne jest również aktywne uczestnictwo organu administrującego, zarządzającego lub nadzorczego w prospektywnej ocenie własnych ryzyk poprzez kierowanie procesem oceny i weryfikowanie jej wyników.

- 1.7. Jeżeli grupa chce wnioskować o przeprowadzenie własnej oceny ryzyka i wypłacalności na podstawie trzeciego akapitu art. 245 ust. 4 dyrektywy Wypłacalność II, wymagane jest zachowanie wysokiego poziomu spójności procesów w obrębie grupy.
- 1.8. Wytyczne mają zastosowanie zarówno do poszczególnych zakładów, jak i powinny być stosowane na poziomie grupy. Dodatkowo wytyczne uwzględniają istotne dla prospektywnej oceny własnych ryzyk zakładu kwestie związane ze specyfiką grupy, zwłaszcza ryzyka specyficzne dla grupy lub ryzyka, które mogłyby być mniej istotne na poziomie indywidualnym, a bardziej istotne na poziomie grupy.
- 1.9. Wytyczne zawierające wymogi dla indywidualnych zakładów stosuje się odpowiednio przeprowadzając prospektywną ocenę własnych ryzyk na poziomie grupy. Dodatkowo grupy powinny uwzględniać wytyczne zawierające wymogi specyficzne dla grupy.
- 1.10. Na potrzeby niniejszych wytycznych przyjmuje się następujące definicje:
 - „poziom grupy” oznacza podmiot gospodarczy (podejście holistyczne) obejmujący wszystkie podmioty należące do grupy zgodnie z wytycznymi dotyczącymi systemu zarządzania;
 - „grupowa własna ocena ryzyka i wypłacalności” oznacza prospektywną ocenę własnych ryzyk przeprowadzaną na poziomie grupy; oraz
 - „jeden dokument własnej oceny ryzyka i wypłacalności” oznacza jeden dokument (sprawozdanie nadzorcze dotyczące własnej oceny ryzyka i wypłacalności), który obejmuje własną ocenę ryzyka i wypłacalności podejmowaną na szczeblu grupy i na szczeblu niektórych jednostek zależnych grupy dla tej samej daty i tego samego okresu odniesienia, podlegający zatwierdzeniu przez organ nadzoru, o którym to dokumencie mowa jest w trzecim akapicie art. 246 ust. 4 dyrektywy Wypłacalność II.
- 1.11. Jeżeli terminy nie zostały zdefiniowane w niniejszych wytycznych, uznaje się, że mają one znaczenie nadane w aktach prawnych przywołanych we wprowadzeniu.
- 1.12. Wytyczne stosuje się od dnia 1 stycznia 2016 r.

Wytyczna 1 – Ogólne podejście

1.13. Zakład powinien opracować własny proces własnej oceny ryzyka i wypłacalności, dostosowany do jego struktury organizacyjnej i systemu zarządzania ryzykiem, obejmujący odpowiednie i adekwatne techniki, oraz uwzględniający charakter, skalę i złożoność ryzyk właściwych dla jego działalności.

Wytyczna 2 – Rola organu administrującego, zarządzającego lub nadzorczego

1.14. Organ administrujący, zarządzający lub nadzorczy zakładu powinien aktywnie uczestniczyć we własnej ocenie ryzyka i wypłacalności, w tym kierować przebiegiem oceny i weryfikować jej wyniki.

Wytyczna 3 – Dokumentacja

1.15. Zakład powinien posiadać w dokumentacji własnej oceny ryzyka i wypłacalności przynajmniej:

- a) zasady dotyczące własnej oceny ryzyka i wypłacalności;
- b) protokół z każdej własnej oceny ryzyka i wypłacalności;
- c) raport wewnętrzny z każdej własnej oceny ryzyka i wypłacalności;
- d) raport z własnej oceny ryzyka i wypłacalności na potrzeby nadzoru.

Wytyczna 4 – Zasady dotyczące własnej oceny ryzyka i wypłacalności

1.16. Organ administrujący, zarządzający lub nadzorczy zakładu powinien zatwierdzać zasady dotyczące własnej oceny ryzyka i wypłacalności. Zasady te powinny obejmować przynajmniej:

- a) opis procesów i procedur stosowanych w ramach prospektywnej oceny własnych ryzyk;
- b) analizę związku między profilem ryzyka, zatwierdzonymi limitami tolerancji ryzyka i ogólnymi potrzebami w zakresie wypłacalności;
- c) metody i metodologie, w tym informacje dotyczące:
 - (i) metod i częstotliwości przeprowadzania testów warunków skrajnych, analiz wrażliwości, odwrotnych testów warunków skrajnych lub innych stosownych analiz;
 - (ii) standardów jakości danych;
 - (iii) częstotliwości przeprowadzania oceny, wraz z uzasadnieniem jej odpowiedniości, zwłaszcza uwzględniając profil ryzyka zakładu oraz zmienność jego potrzeb w zakresie wypłacalności w stosunku do pozycji kapitałowej;
 - (iv) terminu przeprowadzenia prospektywnej oceny własnych ryzyk i okoliczności, jakie wymagałyby przeprowadzenia prospektywnej oceny własnych ryzyk poza przewidzianym harmonogramem.

Wytyczna 5 – Protokół dla każdej własnej oceny ryzyka i wypłacalności

1.17. Zakład powinien prowadzić odpowiednią ewidencję i dokumentację wewnętrzną każdej przeprowadzonej własnej oceny ryzyka i wypłacalności.

Wytyczna 6 – Raport wewnętrzny z własnej oceny ryzyka i wypłacalności

1.18. Zakład powinien, po zatwierdzeniu procesu i wyników przez organ administrujący, zarządzający lub nadzorczy zakładu, przekazywać wszystkim odpowiednim pracownikom przynajmniej wyniki i wnioski własnej oceny ryzyka i wypłacalności.

Wytyczna 7 – Ocena ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności

1.19. Zakład powinien przedstawić potrzeby kapitałowe w ujęciu liczbowym oraz opis innych środków koniecznych do reagowania na wszystkie istotne ryzyka, niezależnie od tego, czy ryzyka te można wyrazić liczbowo, czy też nie.

1.20. W odpowiednich przypadkach zakład powinien poddawać zidentyfikowane istotne ryzyka wystarczająco szerokiemu zakresowi testów warunków skrajnych lub analiz scenariuszy, tak by zapewnić wystarczającą podstawę do oceny ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności.

Wytyczna 8 – Prospektywna ocena ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności

1.21. Zakład powinien zadbać, aby ocena ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności była prospektywna i obejmowała w razie konieczności perspektywę średnio- i długoterminową.

Wytyczna 9 – Zasady wyceny i rozpoznawania przy ogólnych potrzebach w zakresie wypłacalności

1.22. Zakład powinien, w przypadku, gdy do oceny swoich ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności stosuje zasady rozpoznawania i wyceny odmienne od zasad określonych w dyrektywie Wypłacalność II, wyjaśnić, w jaki sposób zastosowanie tych odmiennych zasad zapewnia lepsze uwzględnienie jego profilu ryzyka, zatwierdzonych limitów tolerancji ryzyka i strategii biznesowej zakładu, przy jednoczesnym spełnieniu wymogów należytego i ostrożnego zarządzania działalnością.

1.23. Zakład powinien dokonywać ilościowych szacunków wpływu zastosowania innych zasad rozpoznawania i wyceny na ocenę ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności w przypadkach, gdy do oceny ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności.

Wytyczna 10 – Spełnianie w sposób ciągły ustawowych wymogów kapitałowych

1.24. Zakład powinien analizować, czy spełnia w sposób ciągły regulacyjne wymogi kapitałowe przewidziane dyrektywą Wypłacalność II, a w ramach tej oceny powinien uwzględnić co najmniej:

- a) potencjalne przyszłe istotne zmiany profilu ryzyka;

- b) wysokość i jakość środków własnych w całym okresie planowania działalności;
- c) strukturę środków własnych z uwzględnieniem wszystkich kategorii środków oraz sposób, w jaki struktura ta może się zmienić w związku z terminami umorzenia, spłaty i zapadalności przypadającymi na okres planowania działalności.

Wytyczna 11 – Spełnianie w sposób ciągły wymogów dotyczących rezerw techniczno-ubezpieczeniowych

1.25. Zakład powinien wymagać od funkcji aktuarialnej zakładu, aby:

- a) przedstawiła opinię odnośnie do spełniania przez zakład w sposób ciągły wymogów dotyczących obliczeń rezerw technicznych;
- b) określiła potencjalne ryzyka wynikające z niepewnych wartości związanych z tymi obliczeniami.

Wytyczna 12 – Odchylenie od założeń leżących u podstaw obliczeń kapitałowego wymogu wypłacalności

1.26. Zakład powinien dokonać oceny, czy jego profil ryzyka odbiega od założeń leżących u podstaw obliczania kapitałowego wymogu wypłacalności i czy odchylenia te są istotne. W pierwszym kroku zakład może przeprowadzić analizę jakościową i w przypadku, gdy wskaże ona, iż odchylenie nie jest istotne, ocena ilościowa nie jest wymagana.

Wytyczna 13 – Powiązanie z procesem zarządzania strategicznego i procesami podejmowania decyzji

1.27. Zakład powinien uwzględnić wyniki własnej oceny ryzyka i wypłacalności oraz wnioski uzyskane w trakcie procesu tej oceny przynajmniej w ramach:

- a) zarządzania kapitałem;
- b) planowania działalności;
- c) opracowywania i tworzenia swoich produktów.

Wytyczna 14 – Częstotliwość

1.28. Zakład powinien przeprowadzać własną ocenę ryzyka i wypłacalności przynajmniej raz w roku.

Wytyczna 15 – Zakres własnej oceny ryzyka i wypłacalności

1.29. Zakład ubezpieczeń posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie lub zakład reasekuracji posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie, ubezpieczeniowa spółka holdingowa lub finansowa spółka holdingowa o działalności mieszanej powinny stworzyć własną ocenę ryzyka i wypłacalności grupy, aby odzwierciedlić charakter struktury grupy i jej profil ryzyka. Powinny one uwzględnić we własnej ocenie ryzyka i wypłacalności prowadzonej na szczeblu grupy istotne ryzyka wszystkich podmiotów należących do grupy.

Wytyczna 16 – Sprawozdawczość do organów nadzoru

- 1.30. Zakład ubezpieczeń posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie lub zakład reasekuracji posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie, ubezpieczeniowa spółka holdingowa lub finansowa spółka holdingowa o działalności mieszanej powinny przesłać organowi sprawującemu nadzór nad grupą sprawozdanie nadzorcze dotyczące własnej oceny ryzyka i wypłacalności prowadzonej na szczeblu grupy. Dokument przesłany do organu sprawującego nadzór nad grupą zawierający wynik własnej oceny ryzyka i wypłacalności prowadzonej na szczeblu grupy powinien być sporządzony w tym samym języku co typowe sprawozdania nadzorcze grupy.
- 1.31. Jeżeli sporządzono jeden dokument własnej oceny ryzyka i wypłacalności, zakład ubezpieczeń posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie lub zakład reasekuracji posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie, ubezpieczeniowa spółka holdingowa lub finansowa spółka holdingowa o działalności mieszanej powinny dopilnować, aby na wniosek członka lub nowego członka kolegium zapewnić mu w odpowiednim terminie tłumaczenie na język urzędowy danego państwa członkowskiego tej części własnej oceny ryzyka i wypłacalności, która dotyczy zakładu powiązanego.

Wytyczna 17 – Specyfika grupy w kontekście ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności

- 1.32. Zakład ubezpieczeń posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie lub zakład reasekuracji posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie, ubezpieczeniowa spółka holdingowa lub finansowa spółka holdingowa o działalności mieszanej powinny w wystarczającym stopniu oceniać wpływ wszystkich ryzyk specyficznych dla grupy i wzajemnych zależności wewnątrz grupy oraz wpływ tych ryzyk i wzajemnych zależności na ogólne potrzeby w zakresie wypłacalności. Powinny one uwzględnić specyfikę grupy oraz fakt, że niektóre ryzyka mogą podlegać zwiększeniu na poziomie grupy.
- 1.33. Zgodnie z wytyczną nr 5 dotyczącą dokumentowania każdej z własnych ocen ryzyka i wypłacalności zakład ubezpieczeń posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie lub zakład reasekuracji posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie, ubezpieczeniowa spółka holdingowa lub finansowa spółka holdingowa o działalności mieszanej powinny zawrzeć w dokumentacji własnej oceny ryzyka i wypłacalności prowadzonej na szczeblu grupy co najmniej opis sposobu uwzględnienia następujących elementów w ocenie ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności:
- a) identyfikacja potencjalnych źródeł środków własnych w ramach grupy i identyfikacja potencjalnego zapotrzebowania na dodatkowe środki własne;
 - b) ocena dostępności, możliwości transferu lub zamienności środków własnych;
 - c) odniesienia do wszelkich transferów środków własnych wewnątrz grupy, które miałyby istotny wpływ na dowolny podmiot należący do grupy, a także wskazanie ich konsekwencji;

- d) dostosowanie indywidualnych strategii do strategii ustanowionych na poziomie grupy;
- e) specyficzne ryzyka, na jakie może być narażona grupa.

Wytyczna 18 – Specyfika grupy pod względem ciągłej zgodności z wymogami kapitałowymi przewidzianymi przepisami

1.34. Zgodnie z wytyczną nr 5 dotyczącą dokumentowania każdej z własnych ocen ryzyka i wypłacalności zakład ubezpieczeń posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie lub zakład reasekuracji posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie, ubezpieczeniowa spółka holdingowa lub finansowa spółka holdingowa o działalności mieszanej powinny zawrzeć w dokumentacji własnej oceny ryzyka i wypłacalności prowadzonej na szczeblu grupy co najmniej opis sposobu uwzględnienia następujących elementów w ocenie ciągłej zgodności z wymogami przewidzianymi przepisami:

- a) identyfikacja źródeł środków własnych w ramach grupy w przypadku, gdy potrzebne są dodatkowe środki własne;
- b) ocenę dostępności, możliwości transferu lub zamienności środków własnych;
- c) odniesienia do wszelkich transferów środków własnych wewnątrz grupy, które miałyby istotny wpływ na dowolny podmiot należący do grupy, a także wskazanie ich konsekwencji;
- d) dostosowanie indywidualnych strategii do strategii ustanowionych na poziomie grupy;
- e) specyficzne ryzyka, na jakie może być narażona grupa.

Wytyczna 19 – Wymogi szczególne dotyczące jednego dokumentu własnej oceny ryzyka i wypłacalności

1.35. W przypadku wnioskowania o przeprowadzenie własnej oceny ryzyka i wypłacalności zgodnie z akapitem trzecim art. 246 ust. 4 dyrektywy Wypłacalność II zakład ubezpieczeń posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie lub zakład reasekuracji posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie, ubezpieczeniowa spółka holdingowa lub finansowa spółka holdingowa o działalności mieszanej powinny przedstawić organowi nadzoru:

- a) wykaz zakładów, dla których odrębne oceny wymagane na mocy art. 45 dyrektywy Wypłacalność II są zawarte w jednym dokumencie własnej oceny ryzyka i wypłacalności, z podaniem przyczyny dokonanego wyboru;
- b) opis sposobu spełnienia wymogów w zakresie ładu na szczeblu tych zakładów, w szczególności sposobu angażowania organów administrujących, zarządzających lub nadzorczych jednostek zależnych w proces oceny i zatwierdzania wyniku;
- c) opis sposobu organizacji jednego dokumentu własnej oceny ryzyka i wypłacalności w celu umożliwienia organowi sprawującemu nadzór nad

grupą rozdzielenia poszczególnych ocen pośród innych nadzorujących należących do kolegium;

- d) w stosownych przypadkach – szczegółowe określenie zapotrzebowania na tłumaczenie z podaniem terminu i zawartości.

Wytyczna 20 – Uwzględnienie powiązanych zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji państw trzecich

1.36. Przy ocenie ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności grupy zakład ubezpieczeń posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie lub zakład reasekuracji posiadający udziały kapitałowe w innym zakładzie, ubezpieczeniowa spółka holdingowa lub finansowa spółka holdingowa o działalności mieszanej powinny uwzględniać ryzyko prowadzenia działalności w państwach trzecich w sposób spójny ze sposobem stosowanym w odniesieniu do działalności w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego, zwracając szczególną uwagę na ocenę możliwości transferu i zamienności kapitału.

Zgodność i zasady sprawozdawczości

1.37. Niniejszy dokument zawiera wytyczne wydane na mocy art. 16 ust. 3 rozporządzenia w sprawie EIOPA, a właściwe organy i instytucje finansowe podejmą wszelkie starania w celu przestrzegania wytycznych i zaleceń.

1.38. Właściwe organy, które przestrzegają lub zamierzają przestrzegać niniejszych wytycznych powinny w odpowiedni sposób włączyć je w swój system regulacyjny lub system nadzoru.

1.39. Właściwe organy mają dwa miesiące od wydania przetłumaczonej wersji niniejszych wytycznych na potwierdzenie EIOPA, czy przestrzegają lub zamierzają ich przestrzegać, wraz z podaniem powodów ich nieprzestrzegania.

1.40. W przypadku braku odpowiedzi w tym terminie właściwe organy zostaną uznane za nieprzestrzegające wymogów sprawozdawczości i zostanie to uwzględnione w sprawozdaniu.

Przepisy końcowe dotyczące przeglądów

1.41. Niniejsze wytyczne podlegają przeglądowi przez EIOPA.